

رثوفی منش : بسم... الرحمن الرحيم. ضمن تشکر از اینکه وقت خود را در اختیار فصلنامه فرهنگ اصفهان قرار دادید، چنانچه مستحضرید این نشست در باب لزوم ارتقای سطح فرهنگ بانوان اصفهان و به تبع آن مشارکت اجتماعی و شرایط آن تشکیل شده است. اگر چه این موضوع در حد خود چندان پیچیده نیست اما برای برطرف کردن بعضی سوء تفاهمات توضیحاتی پیرامون آن مطرح می‌شود.

نخست آنکه مشارکت اجتماعی بانوان صرفاً به اشتغال زنان اطلاق نمی‌شود و مفهوم وسیع‌تری را در بر می‌گیرد و دیگر آنکه چنانچه در مورد سایر مسائل اجتماعی صادق است در این مورد نیز نمی‌توان صدور حکم کلی و مطلق را انتظار داشت، بلکه هدف این نشست، تلاقی اندیشه‌ها و نظریات مختلف و ارائه راهکارهایی مناسب در این زمینه‌هاست. سرکار خانم سهرابی ابتدا از جنابعالی خواهش می‌کنم به عنوان مقدمه در مورد ضرورت مشارکت اجتماعی و ارتقای فرهنگ زنان صحبت بفرمایید.

سهرابی : حضور زن در جامعه و ارتقای سطح فرهنگ خود و جامعه چیزی نیست که انسان از آن احساس بی‌نیازی کند و ضرورت حضور زن در جامعه نیز مسئله‌ای نیست که نیاز به اثبات داشته باشد.

با توجه به اینکه در جامعه ما فرهنگ خانواده به فرهنگ جامعه مربوط است، زن به عنوان بستر اصلی این فرهنگ مطرح می‌شود. زن از طرفی به عنوان مربی فرزندان و شکل‌دهنده فرهنگ آنها است و از طرفی از جنبه احساسی بر روی شوهرش نقش دارد که قطعاً محوریت را در خانواده و کل اجتماع خواهد داشت و در نهایت بالا بودن فرهنگش بر روی کل جامعه اثر خواهد گذاشت.

در این زمینه آنچه سفارش اسلام است و مقام معظم رهبری بر آن تأکید دارند بالا بردن سطح علمی و فرهنگی بانوان به عنوان محور اصلی خانواده و جامعه است.

هدف اصلی ارتقای فرهنگ و سطح علمی خانمهاست و این مسئله در رشته خاص و یا فعالیت اجتماعی خاص محدود نمی‌شود.

میزگرد زن. خانه. اجتماع

با حضور

خانم سهرابی : دبیر اجرایی جامعه زینب (سلام... علیها) و مدیر دبیرستان بانو امین

خانم حسینی : دبیر کمیسیون امور بانوان و رییس حوزه علمیه خمینی‌شهر

خانم کهندل : قاضی دادگستری و نماینده دفتر زنان قوه قضائیه
خانم عسگری : مدرس حوزه علمیه اصفهان

خانم بدر : مسؤول دفتر امور بانوان و مشاور امور بانوان اداره فرهنگ و ارشاد اصفهان

بدر: در بیان ضرورت مشارکت اجتماعی بانوان همین بس که مقام معظم رهبری جمله ارزشمندی دارند که فرموده‌اند، اگر زن احساس تکلیف شرعی بکند که لازم است در جامعه حاضر شود حتی اگر قرار است از کارهای منزلش کم کند و تکلیف شرعی خود را انجام دهد، اشکالی ندارد.

مادی این حضور مطرح است و از طرف دیگر این کارکردن به عنوان بهانه و واسطه حضور زن در اجتماع است که زنان وارد جامعه شوند و فرهنگ خود را ارتقا بخشند. متأسفانه یکی از نواقص فرهنگ ما این است که زنان خانه‌دار کمتر مطالعه می‌کنند.

کهندل: اگر فرهنگ زنان جامعه ما رشد کند برای آگاهی از مسائل روز از وسایل ارتباط جمعی یا روزنامه و ... استفاده می‌کنند.

رئوفی منش: در حال حاضر چنین نیازی احساس نمی‌شود یعنی اکثر زنان جامعه ما اصلاً فکر نمی‌کنند که برای تربیت فرزند خود باید مطالعه کنند یا آگاهی خود را افزایش دهند. تفکر عموم این است که کسی که کار می‌کند و می‌خواهد در جامعه حضور پیدا کند بیشتر از دیگران نیاز دارد که فرهنگ خود را بالا ببرد و با زمانه پیش برود، خانم بدر نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

بدر: مسأله مسلم این است که در زمینه ارتقای سطح فرهنگی خانمها باید فعالیت جدی انجام پذیرد. قشر عظیمی از خانمها در منزل هستند که متأسفانه با مطالعه مأنوس نیستند و هیچ نوع فعالیتی در جهت رشد فرهنگی خود و بالا بردن آگاهی‌های خود ندارند. این مسأله نه تنها به ضرر خود آنهاست بلکه بر روی نظام خانواده و جامعه نیز تأثیر می‌گذارد.

بدر: در بیان ضرورت مشارکت اجتماعی بانوان همین بس که مقام معظم رهبری جمله ارزشمندی دارند که فرموده‌اند، اگر زن احساس تکلیف شرعی بکند که لازم است در جامعه حاضر شود حتی اگر قرار است از کارهای منزلش کم کند و تکلیف شرعی خود را انجام دهد، اشکالی ندارد.

در جایی دیگر مقام معظم رهبری می‌فرمایند، در یک جامعه انقلابی حضور زنان باید بیش از مردان باشد.

رئوفی منش: سرکار خانم کهندل، یکی از توابع حضور زنان در جامعه و مشارکت اجتماعی آنان، اشتغال به کار و حضور مداوم و مستمر در جامعه می‌باشد. اگر از جنابعالی به عنوان مشاور حقوقی بانوان سؤال شود که آیا با کار کردن خانمها موافقت یا خیر، چه جوابی خواهید داد؟

کهندل: من با کارکردن خانمها زمانی موافقم که لطمه‌ای به زندگی خانوادگی آنها نخورد. یعنی زنی می‌تواند کار کند که توانایی انجام تکالیف خانوادگی را هم داشته باشد. خانواده در درجه اول اهمیت قرار دارد برای اینکه اگر قرار باشد من به عنوان کارمند دولت مادر خوبی نباشم اصلاً به درد نمی‌خورم.

رئوفی منش: این مسئله را همه قبول دارند ولی در این زمینه دو مسئله قابل تأمل است. اول زمانی که نیاز اقتصادی باعث حضور زن در اجتماع می‌شود که صرفاً جنبه

برای خانواده، بلکه برای جامعه هم مخرب می‌شود. اصولاً امروزه خیلی کم پیش می‌آید خانمی بتواند بین زندگی بیرون و داخل منزل موازنه برقرار کند و در هر دو مورد موفق باشد و وجهه خودش را حفظ کند.

سهرابی: ما باید در زندگی هدفها را بشناسیم و مثل همه مسائل اسلام مهمترین را انتخاب کنیم، بعضی مسائل باید فدای ارزشهای بالاتر شود و این کار نیاز به برنامه‌ریزی دارد. زن باید مدیر خوبی باشد و درایت داشته باشد. علاوه بر آن اگر کل جامعه رشد کرده باشد که هیچ موقع از زن توقع انجام کارهای خاصی نداشته باشند و همه کارها را وظیفه زن ندانند، با همکاری همه کارها پیش می‌رود و مشکلی پیش نخواهد آمد.

زن باید از لحاظ فرهنگی به حدی رسیده باشد که کارها

مسئله مادر و همسری که اهل مطالعه است در زمینه مسؤولیت‌های فوق موفق‌تر خواهد بود. او هم به حقوق خود آشنا تر می‌گردد و هم اینکه می‌تواند حقوق دیگران را رعایت نماید، ضمن اینکه از عواقب سوء بیکاری هم جلوگیری می‌شود. وقتی انسان کار مفیدی نداشته باشد مسلماً به سوی کارهای پوچ و مضر کشیده خواهد شد. این مسأله حتی در مورد خانمهای تحصیل کرده و شاغل هم صادق است چون آنها نیز به نوعی به دلیل مشغله کاری و خانه‌داری هیچ برنامه‌ای جهت مطالعه ندارند و لذا همیشه عقب هستند. باید این نقیصه برطرف گردد و برنامه‌ریزی صحیحی جهت ارتقای سطح آگاهی خانمها صورت گیرد.

رئوفی‌منش: سرکار خانم عسگری، بحث ما در مورد حضور بانوان در جامعه - به خصوص کار کردن - و شرایط آن بود، نظر شما در این باره چیست؟

عسگری: گاهی پیش می‌آید کارآیی و نقش سازنده‌ای که زن در اجتماع دارد با هیچ چیز پر نمی‌شود این حضور بسیار خوب و مناسب است ولی بعضی مواقع مشارکت اجتماعی زن نه تنها برای خانواده، بلکه برای جامعه هم مخرب می‌شود.

را سبک، سنگین بکند و مهمترین آنها را انجام دهد و بقیه وقت را صرف کارهای واجبتر کند. بسیاری از اوقات بیکاری زنان در منزل صرف تجملات و اتلاف وقت و رسیدگی به مسائل ظاهری می‌شود که نباید اینطور باشد.

حسینی: من معتقدم مهمترین وظیفه و رسالت زنان لتسکنوالیهاست. یعنی بزرگترین سرلوحه زندگی زناشویی وجود زن به عنوان آرامش بخش زندگی است و اصلی‌ترین وظیفه زن ایفای نقش مادری و همسری است. حضور در

عسگری: مسئله مهم این است که برای حضور زن در جامعه چه بهایی پرداخته شود، آیا زن با این حضور اصالت و انسانیت خود را از دست می‌دهد؟ به نظر من زنی که در خانه است بیشتر از زنی که در جامعه است و انسان نیست ارزش دارد.

گاهی پیش می‌آید کارآیی و نقش سازنده‌ای که زن در اجتماع دارد با هیچ چیز پر نمی‌شود این حضور بسیار خوب و مناسب است ولی بعضی مواقع مشارکت اجتماعی زن نه تنها

در کنگره بزرگداشت مجتهد بزرگوار حاجیه خانم امین نکته‌هایی از زندگی ایشان مطرح می‌شد که برای خانمهای ما بسیار درس آموز خواهد بود.

یکی از شاگردان این بانوی بزرگوار می‌گفت: حضور ایشان در تمام صحنه‌های علمی، فرهنگی و فقهی در اصفهان به خوبی مشهود بود و اقدامات سیاسی که ایشان انجام دادند از جمله پایه‌ریزی حوزه‌های علمیه عملاً بنیان‌گذاری یک سری مسایل عقیدتی بود که اگر دین را از سیاست جدا ندانیم خود به خود یک مسئله سیاسی محسوب می‌شود. ایشان دروس و علوم اسلامی را در کنار علوم دبیرستانی آموزش می‌دادند و نقش مؤثری در پایه‌ریزی فرهنگ آن زمان داشتند ولی این بانوی بزرگوار با وجود این همه عظمت و شخصیتی که در صحنه اجتماع داشتند در محیط خانواده بسیار متواضع و مطیع بودند. به صورتیکه وقتی شوهرشان وارد منزل می‌شد حتی اگر آماده نماز بودند، چادر را از سر بر می‌داشتند اول از شوهرشان پذیرایی می‌کردند و سپس به اقامه نماز می‌پرداختند، یعنی این کار را مقدم بر نماز می‌دانستند و می‌گفتند این کار ثواب زیادی دارد و من حاضر نیستم از این ثواب محروم بمانم. زندگی ایشان می‌تواند نمونه خوبی برای بانوان تحصیل‌کرده اصفهانی باشد. در زندگی خصوصی ایشان هم وجود تفاوت سطح فرهنگی بین این زن و شوهر هرگز باعث تناقضی نشد و اختلافی به وجود نیامد و تا آخرین

جامعه هم به نوبه خود و در جای خود محترم است و مورد نیاز می‌باشد و حتی در پاره‌ای مواقع ضرورت پیدا می‌کند ولی نه اینکه ما به عنوان مد و پیروی‌های کورکورانه همه زنهارا به صحنه اجتماع بکشیم و آنها به دنبال چیزی بگردند که خودشان هم نمی‌دانند چیست؟ من معتقدم اگر شغلی در شرایط مساوی بین یک زن و مرد مطرح شد باید به مرد تعلق بگیرد چون مرد نفقه می‌دهد البته به غیر از استثناءها و شرایطی که پیش می‌آید. من معتقدم حضور اجتماعی و فرهنگی با حضور اقتصادی فرق می‌کند و آنچه تکلیف اسلامی است این است که زن باید در تمام صحنه‌ها حضور داشته باشند.

رئوفی منش: در هر حال ضرورت حضور زنان در صحنه‌های مختلف اجتماعی - سیاسی و فرهنگی به خوبی محسوس است ولی این حضور با شرایط فعلی مشکلاتی بوجود خواهد آورد، پس شرایط این حضور باید تعدیل و یا اصلاح شود، در این زمینه آیا الگوهای مناسبی به نظر شما می‌رسد؟

حسینی: روایتی در مورد وضعیت زنان در زمان ظهور حضرت صاحب‌الامر سلام‌الله‌علیها داریم که می‌فرمایند: زنان مجتهدی درون خانه مشغول به کار هستند و بر دنیا تسلط دارند. ما اگر زن را به این سمت حرکت دهیم هیچ وقت تحصیلات عالی و پیشرفتهای اجتماعی باعث غرور کاذب و فراموشی وظیفه اصلی‌اش نمی‌شود.

سهرابی: ما باید در زندگی

هدفها را بشناسیم و مثل همه مسائل اسلام مهمترین را انتخاب کنیم، بعضی مسائل باید فدای ارزشهای بالاتر شود و این کار نیاز به برنامه‌ریزی دارد. زن باید مدیر خوبی باشد و درایت داشته باشد.

کهنندل: به نظر من بهترین طرح همان طرح کار نیمه وقت بانوان است که در مجلس مطرح شد. یعنی در عین حال که در جامعه حضور دارند نیمه وقت هستند و نیم دیگر را در چهار دیواری منزل می گذرانند.

بدر: بعضی از مشاغل می توانند نیمه وقت باشند ولی پاره ای از مشاغل مثل پزشکی یا نمایندگی مجلس تمامی وقت زن را اشغال می کند و احتیاج به حضور مداوم زن دارد و در این صورت نمی توان با این طرح مشکل رسیدگی به خانواده را حل کرد.

کهنندل: البته من هم قبول دارم که این طرح شاید در سطوح عادی قابل اجرا باشد ولی در مشاغل بالاتر و موفق تر قابل اجرا نیست. زن یا در کارش موفق است یا در خانواده اش. اگر زن بخواهد هم مدیرکل نمونه و موفق باشد و

لحظه با هم در آرامش زندگی کردند. این مسئله محوریت اساسی زن را نشان می دهد که وقتی آگاهانه و با درایت حرکت می کند هیچ کدام از فعالیتهای اجتماعی نمی تواند او را مغرور سازد، از وظیفه اصلی خودش دور کند و یا باعث ایجاد غرور کاذب شود.

سهرابی: اگر به سیره بانوان نمونه تاریخ توجه شود می بینیم که حضرت زهرا در عین حال که حضور فعالی در صحنه سیاست داشتند و به عنوان یگانه دختر پیام آور اسلام شناخته شده بودند، در محیط خانواده نقش خود را گونه ای دیگر ایفا می کردند.

در تاریخ آمده است، زمانی که عمر و ابابکر از حضرت علی (ع) خواستند واسطه شوند تا حضرت زهرا از خطاهای آنان درگذرند، حضرت علی وارد خانه می شوند و به همسرشان

حسینی: روایتی در مورد وضعیت زنان در زمان ظهور حضرت صاحب الامر سلام الله علیها داریم که می فرمایند: زنان مجتهدی درون خانه مشغول به کار هستند و بر دنیا تسلط دارند. ما اگر زن را به این سمت حرکت دهیم هیچ وقت تحصیلات عالی و پیشرفتهای اجتماعی باعث غرور کاذب و فراموشی وظیفه اصلی اش نمی شود.

هم مادر نمونه ای باشد نمی تواند هر دو را با هم جمع کند. عسگری: به نظر من اگر زن برنامه ریزی مناسب و مدبرانه ای داشته باشد، در هر دو کار موفق خواهد بود. مثلاً در مواقعی که در محل کار حضور ندارد، دستورالعملی بدهد و ...

رتوفی منش: این امر غیر ممکن است. عسگری: حق یک زن نیست که در جامعه خود نقش و کارآیی بالایی داشته باشد ولی در خانه خود هیچ کارآیی

با خطاب یا ایتها القره صحبت می کنند یعنی ای آزاده زن، این افراد تقاضای ملاقات کرده اند، آیا اجازه می دهی؟ و حضرت زهرا می فرمایند: یا علی خانه خانه توست و آن آزاده ای که خطاب کردی کنیز توست، هرچه صلاح می دانید انجام دهید. این مسئله دقیقاً بیانگر این است که زن با حضور فعال سیاسی در جامعه، باید در محیط خانواده مطیع همسرش باشد و وظیفه اصلی خود را فراموش نکند.

کهندل : ما نه تنها اصراری نداریم به آقایان برسیم بلکه هیچ وقت علاقه مند هم نبوده ایم که با آنها برابر باشیم. ما می خواهیم ثابت کنیم که تفاوتی بین زن و مرد وجود دارد و هیچ مردی هم نمی تواند به پای زن برسد، تفاوت زن و مرد تفاوت عرضی است و نه طولی.

نمی توانند با دیگران برابری کنند. به نظر آنها مسائل خانوادگی دست و پاگیر و مانع پیشرفت آنهاست.

کهندل : پیشرفت از نظر هرکس مفهومی دارد و بستگی به هدف تعریف شده توسط او دارد. ما نه تنها اصراری نداریم به آقایان برسیم بلکه هیچ وقت علاقه مند هم نبوده ایم که با آنها برابر باشیم. ما می خواهیم ثابت کنیم که تفاوتی بین زن و مرد وجود دارد و هیچ مردی هم نمی تواند به پای زن برسد. ما نمی خواهیم بگوییم همپای مردان هستیم. کدام مردی را سراغ دارید که بتواند مادر مهربانی باشد. عطوفت و مهربانی زن را داشته باشد و شایستگی او را در تربیت فرزندان به دست آورد. تفاوت بین زن و مرد در مقدار توانایی نیست بلکه در نوع توانایی است. ما می خواهیم در عین اینکه نقش مادری و زن بودن را خوب ایفا می کنیم در جامعه هم نقش مثبتی مطابق با نیاز جامعه داشته باشیم. من اگر امروز از خانه بیرون می آیم و پشت میز می نشینم صرفاً به خاطر فرزندان خودم و صرفاً به خاطر دختر و پسر شماست، ولی اگر قرار باشد روزی پشت میز نشستم به دختر و پسر این جامعه و خانواده خودم لطمه بزنم، خانه نشینی را ترجیح می دهم.

عسگری : الان یک شعار زن - توسعه و ... می دهند و سعی می کنند جامعه را به سمت آن سوق دهند. این شعار مقوله ای است که در جامعه بسیار به آن توجه می شود ولی

نداشته یا حتی نقش مخرب داشته باشد. این مسئله مصداق آیه *ظلموا انفسهم* است که زن به خود و دیگران ظلم می کند، حال چه به فرزندش باشد، چه به همسرش باشد و چه به همکاران و یا زیردستانش باشد ظلم می کند و این جایز نیست. **بدر :** اما اگر زنان با برنامه ریزی صحیح حرکت نمایند و توجه داشته باشند که کانونهای خانواده زیربنای ساختار اجتماعی است، التفات بیشتری به خانواده خواهند داشت. آنها باید بدانند خانواده محیطی است که باید در آن عواطف و احساسات وجود داشته باشد و بچه ها در این محیط طعم شیرین محبت و نوازش های گرم والدین را احساس نمایند و همین خانه باید محیطی باشد که در آن پر زخمهای مرد به دست نوازشگر زن مرهم گذارده شود و محور این کانون گرم باید زنان باشند. لذا اگر زنی شغل تمام وقت و حساسی هم دارد و نمی تواند از نظر کمی وقت زیادی را در خانه بگذراند، باید کیفیت حضور را بالا ببرد تا محیط خانواده متلاشی نگردد. هم اکنون جامعه جهانی با عواقب سوء از هم پاشیدگی خانواده ها روبروست و ما باید با تمام توان نگذاریم در جامعه اسلامیمان چنین خللی حاصل گردد.

رئوفی منش : مسأله ای که توسط بعضی زنان مطرح می شود این است که در این صورت از جامعه عقب می مانند و

نمی‌گویند با چه شرایطی و چه قیمتی این مسأله باید صورت گیرد.

کهندل : اتفاقاً خیلی درست است به دلیل اینکه زن محور توسعه جامعه است یعنی اگر من به عنوان مادر بچه خوبی تربیت نکنم اگر همسر خوبی نباشم که شوهرم بتواند فعالیت کند اثر منفی بر روی جامعه خواهد گذاشت و از توسعه جامعه جلوگیری خواهد کرد.

رئوفی منش : البته توسعه با این مفهوم مطرح نیست. منظور توسعه مقام و منزلت کاری و شغلی زن است که شعار زن - توسعه به این سمت کشیده می‌شود، مثلاً می‌گویند که چرا مشاغل اصلی و مدیریتی به زنان داده نمی‌شود؟ چرا زن نمی‌تواند رییس جمهور شود؟ چرا وزیران کشور از میان زنان انتخاب نمی‌شوند؟ با این مفهوم جدید زن نباید دیگر نقش زنانگی داشته باشد، زنی که رییس جمهور شود دیگر نباید خانواده تشکیل دهد و دیگر نمی‌تواند زندگی داشته باشد.

عسگری : این هم کار درستی نیست، شرع مقدس ما هم این مسأله را تأیید نمی‌کند. یعنی اینکه خانم اگر ازدواج کردی کار نکن. اگر می‌خواهی کار کنی ازدواج نکن.

سهرابی : آمار نشان می‌دهد ۶۸٪ از زنانی که در دنیای غرب فعالیت سیاسی و اجتماعی دارند فاقد خانواده هستند، در صورتیکه اسلام اصلاً این مسئله را نمی‌پذیرد.

بدر : متأسفانه یکی از مسائلی که پیوسته مخصوصاً از طرف بانوان مطرح می‌گردد همین مسأله است، در حالیکه به منشأ شکل‌گیری این امر که از طرف مخالفین اسلام است بی‌توجه هستند. در اسلام فقط چند پست حساس است که زنان نمی‌توانند متصدی آن شوند و این نه به دلیل ظلم در حق آنان می‌باشد بلکه اسلام دین لطف است و این ممنوعیت به خاطر وجود مصلحت‌هایی است که به نفع زن تشخیص داده شده است. دین اسلام ضمن اینکه تأکید اساسی بر تشکیل خانواده و حفظ نظام آن فرموده است هیچ معنی هم در مورد

کهندل : در کشورهای اروپایی همینطور است. برای من خیلی جالب است خدا رحمت کند آیه... اسدآبادی را که فرمودند اسلام را در اروپا یاقتم و قرآن را در ایران پیدا کردم. زنان اروپایی و آمریکایی تا زمانی که ازدواج نکرده‌اند کار می‌کنند و موقعی که ازدواج کردند دیگر دست از کار می‌کشند.

فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی بانوان ندارد و ما نمونه بارز آن را در تاریخ اسلام می‌بینیم بنابراین در صورت برنامه‌ریزی و حفظ شوون، مغایرتی بین تشکیل خانواده و مشاغل و فعالیت‌های بانوان نخواهد بود.

کهندل : در تأیید صحبت شما می‌خواهم بگویم زن اروپایی وقتی کار می‌کند یکریز کار می‌کند و وقتی می‌بیند به

یک کارش نمی‌رسد استعفا می‌دهد و در خانه می‌نشیند چون می‌بیند به زندگی داخلی‌اش لطمه می‌زند ولی من زن مسلمان می‌گویم الا ولله من باید بیرون کار کنم حالا درون خانه هر اتفاقی افتاد اشکال ندارد حالا یک کاری می‌کنم.

رثوفی منش: پس به نظر شما شغل اصلی زنان و وظیفه اصلی آنها حضور در خانواده است و در حاشیه آن حضور در اجتماع، نه تنها مباح بلکه لازم و ضروری است به نحوی که لطمه‌ای به خانواده و جامعه نزند.

عسگری: حق یک زن نیست که در جامعه خود نقش و کارایی بالایی داشته باشد ولی در خانه خود هیچ کارایی نداشته یا حتی نقش مخرب داشته باشد. این مسئله مصداق آیه ظلموا انفسهم است.

بدر: البته قبل از صدور حکم کلی باید استثناهایی را هم در نظر گرفت که به علت کمبود وقت به طور ضمنی به آن اشاره‌هایی شد از جمله اینکه بعضی مشاغل کلیدی مثل مشاورین، تخصص‌های پزشکی، معلمی و اگر بخواهیم مسائل شرعی را در جامعه رعایت کنیم در همه عرصه‌ها، به حضور زن نیاز داریم علاوه بر آن که زنان جامعه ما حتی برای مادرشدن نیز نیاز به حضور در جامعه دارند ولی همانطور که گفته شد باید شرایط این حضور تعدیل و اصلاح شود به‌گونه‌ای که در هیچ یک از دو صحنه جامعه و خانواده نقصانی وجود نداشته باشد.

رثوفی منش: محور دیگری که لازم است بر روی آن بحث شود این است که علیرغم حضور فعال زنان اصفهان در صحنه‌های اجتماعی، متأسفانه از لحاظ فکری، فرهنگی و سیاسی به آن رشدی که شایسته آنهاست نرسیده‌اند، به خصوص در بخش سیاسی این عقب‌ماندگی محسوس‌تر است. حضور سیاسی زنان اصفهان بسیار کم‌رنگ و نسبت به سایر شهرها از استقبال کمتری برخوردار است و با توجه به آنکه

سطح سواد زنان اصفهان از سایر شهرها بیشتر است، به نظر شما برای رفع این مشکل چه باید کرد؟

سهرابی: با توجه به اینکه خانمها نیمی از جامعه یا به تعبیری کل جامعه را می‌سازند باید پیش، درک و فهم عمیقی داشته باشند. متأسفانه این مسئله که شما می‌فرمایید صادق است یعنی اینکه زنان جامعه ما نه تنها از بعد سیاسی بلکه حقوقی و فرهنگی هم عقب هستند و به طور کلی با یک سطحی‌نگری مواجه هستند که در مجموع مشکلاتی برای خانمها ایجاد می‌کند که در نهایت خانمها به عنوان سازنده اجتماع این مشکلات را برای کل جامعه ایجاد می‌کنند. در همین راستا ضرورت یک آموزش منسجم چه در زمینه‌های آموزشی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی برای خانمها محسوس است. البته در زمینه‌های مختلف قوت و ضعف دارد. زمینه آموزشی و فرهنگی را دانشگاه به عهده گرفته است ولی زمینه‌های سیاسی و اجتماعی هیچ متولی ندارد. این نیاز احساس می‌شود که بالاخره جایی این وظیفه را تقبل کند.

حسینی: به نظر من مشکل ما در این مرحله وحدت کلمه است. من فکر می‌کنم در حال حاضر کارهای زیادی صورت می‌گیرد ولی همه جا بروضد هم کار می‌کنند. یعنی هدف برای آنها مهم نیست بلکه انجام کار مهم است، فرهنگ و بینش ما باید آنقدر رشد پیدا کند که از کارهای فرهنگی و... در هر جا که هست استقبال کنیم و ایمان داشته باشیم که این کارها در بالا بردن رشد سیاسی و فکری و فرهنگی اصفهان بسیار مؤثر است.

سهرابی: ولی با توجه به اینکه رکن اساسی یک کشور فرهنگش است در این شکی نیست که برنامه‌های فعلی جوابگوی نیازهای جامعه ما نیست. در این زمینه باید سرمایه‌گذاری وسیعی صورت گیرد که به دو صورت خواهد بود. یا بر روی کلیه زنان حاضر در صحنه باید سرمایه‌گذاری شود و یا بر روی نسل اثرگذار جامعه یعنی مادر، معلم و... برنامه‌ریزی شود که سرمایه‌گذاری بر روی این افراد به خودی خود بر روی سایر افراد جامعه و کسانی که با آنها در ارتباط هستند اثر خواهند گذاشت.